

DUFT AV SOMMER: I Prestegardshagen vokser det rundt 150 ulike sorter roser, mange er gamle, velduftende hageroser.

MIDDELALDER: Hovedskipet i Ringebu stavkirke fra 1220 er godt bevart. Lysekronen i tre er fra 1700-tallet.

HOVEDBYGNING FRA 1743: Ringebu Prestegård ligger vakkert til i landskapet, bare en kort spasertur fra stavkirken.

STAVKIRKE, PRESTEGÅRD OG EN VELDUFTENDE HAGE

Kulturskattene i Ringebu

Høyt oppe i lia i Gudbrandsdalen ligger to storslåtte historiske bygninger. Kulturperlene Ringebu stavkirke og Ringebu Prestegård er begge verdt et sommerbesøk.

TEKST OG FOTO: UNNI GALTUNG/FOTONOVA

Der kom den til syne. Stavkirken. Fritt i landskapet. Selvsikker, verdig, eldgammel. Mørkebrun som en skogsbjørn, forsiret som en dronningkrone, sta som en pilgrim.

I den historiske romanen *Søsterklokkene* av Lars Mytting blir arkitektstudenten Gerhard Schönauer sendt fra Tyskland for å tegne og dokumentere de norske stavkirkene. Året er 1879. Etter en strabasøs reise ankommer han prestegården i Ringebu – som i romanen har fått navnet Butangen, og det er herfra han skuer mot den eldgamle, mørkebrune stavkirken.

Kirken har et sagn knyttet til seg. Det forteller om tvillingene Halfrid og Gunhild Hekne som var sammenvokst fra hoftene og ned. De var kjent for sine usedvanlig vakre vevde billedtepper, og én av billedvevene deres ble sagt å vise fremtiden. Etter søstrenes død fikk foreldrene deres støpt to klokker til stavkirken i Ringebu, til minne om dem. Klokkene hadde en helt spesiell og malmfull klang, og folk sa det var fordi det var sølv i støpen.

Biskopen beordret at den ene av de dyrebare

klokkene skulle fraktes til hovedstaden, til bygdedefolkets misnøye. Da sleden med kirkeklokken kom utpå Mjøsa, brast isen, og klokken for til bunns. Den andre kirkeklokken hang nå ensom igjen i støpulen (lite klokketårn) ved siden av kirken og hadde heretter en trist og sørgmodig klang.

Slekters gang

Nå står også vi her i prestegårdens hage og skuer nedover lia mot stavkirken. Vi tenker på sagnet om «Systoklukkan», som inspirerte Mytting til å skrive romanen som så mange har trykket til sitt bryst. I disse naturskjønne omgivelsene i Gudbrandsdalen er det at handlingen utspiller seg, en fengslende fortelling som inneholder både bygdehistorie og overtro, dramatik og kjærlighet.

I romanen går stavkirken en uviss tid i møte, mens virkelighetens kirke står stødig fortsatt. Den ble bygget rundt år 1220 og er en av de største av de gjenværende 28 stavkirkene her i landet. Den sto nesten uendret frem til reformasjonen i 1536, men i 1630 ble den ombygd →

NASJONALARVEN:
Ringebu er den nest største av stavkirkene våre. Den er soknets hovedkirke og i daglig bruk. Pilegrimsleden som går fra Oslo til Trondheim gjennom Gudbrandsdalen passerer stavkirken og Prestegarden i Ringebu.

KIRKENS SKATTER: Blant mange praktfulle interiørdetaljer er det verdt å merke seg den lille statuen av St. Laurentius, på venstre side av koråpningen. Den er fra rundt 1250 og svært godt bevart.

og fikk blant annet det lett gjenkjennelige røde tårnet som vi ser i dag.

Innvendig er kirken svært vakker, preget av eldre tiders religiøse og kunstneriske tradisjoner. Slekt etter slekt har kommet hit for å få håp og trøst. De har vandret i snø og kulde til julemesse og giftermål. Og på kirkegården har generasjoner funnet sitt siste hvilested. Alt mens kirkeklokkene har ringt over bygda og dalen.

Skjulte skatter

Under utgravninger i grunnen under Ringebu stavkirke har arkeologer funnet stolpehull etter en eldre kirke, fra 1100-tallet. Stolpekirkene var stavkirkenes forgjengere, men stolpene, som ble satt rett ned i jorden, råtnet og ga kirkene et kort liv. Fra denne eldste kirken i Ringebu er døpefonten i kleberstein bevart. Det samme er utskjæringene rundt inngangsdøren, som fremstiller slanger og drager som slynger seg rundt hverandre i hedensk, norrøn stil.

Sannsynligvis har utskjæringene vært en del av en portal som ble ødelagt på 1820-tallet, da det kom påbud om å utvide dørene. Påbudet kom etter en brann i Grue kirke 1. pinsedag 1822, hvor 116 mennesker omkom. Frem til da hadde kirkedørene vært veldig smale, siden man skulle gå alene gjennom døren og ikke ta med seg onde ånder inn i kirken.

En stri vinter

Allerede mot slutten av 1800-tallet var stavkirken svært gammel, selv om forbedringer gjen-

nom årene hadde bøtt på noen av manglene. Men fortsatt var belysningen dunkel, og det knaket i veggene når vinden ulte gjennom dalen. Gudstjenesten var nok en prøvelse for mange, særlig om vinteren, og presten holdt i tillegg ofte på både lenge og vel. I et av de første kapitlene i Søsterklokkene får vi et godt bilde av akkurat dette: *Det er første nyttårsdag og temperaturen er «førti under null». Ungjenta Astrid Hekne skal følge gamle Klara Mytting til kirken. Begge er kledd i skaut og vadmelssjal.*

Selv om kirketjeneren har sprengfyrt i ovnene, hjelper det lite i en trekkfull kirke på årets kaldeste dag. Folk hutrer av frost, og alterlysene blafrer. Dåpsvannet er islagt, og ned fra taket «snør» det rim. Når gudstjenesten er over, sitter gamle Klara igjen innerst i kirkebenken, død av kulde.

Fortid møter fremtid

Så tok en ny epoke til på Prestangen, som prestegården het på folkemunne. Bressum doserte om at hun hadde sett seg ut nye gardiner til dagligstua, spurte om nypresten likte lever og blodpølse til middags, ja, hva godt kunne de gjøre for ham?

Vi er tilbake på Ringebu Prestegård, like ovenfor stavkirken. Fra romanen *Søsterklokkene* ser vi for oss den nye presten Kai Schweigaard ved skrivebordet, oldfrue Margit Bressum som steller i stuene og den tyske arktitektstudenten Gerhard Schönauer i sin tømmerstue på tunet.

Virkelighetens prestegård var en storgård, trolig med 50 hus, inkludert utløer og seterhus. I dag er de fleste av disse borte, men den storslåtte hovedbygningen fra 1743 står fortsatt. Både her og i flere andre gamle hus er det utstillinger og salg av kunst og håndverk. Stavkirkeutstillingen er verdt å få med seg, her er også utstilt noen av de arkeologiske funnene som ble gjort under gulvet i Ringebu stavkirke.

Livet i Prestegården

Flere av prestene på 1800-tallet utmerket seg, på så ulikt vis. Søren Martinius Schive var en typisk potetprest som arbeidet for at folk skulle dyrke frukt, grønnsaker og poteter. Søren Christian Sommerfelt var også en kjent botaniker i Europa. Niels Christian Hald, som var prest i Ringebu fra 1855 til 1885, var svært samfunnsengasjert og hadde blant annet ansvar for omleggingen av skolevesenet i bygda. Niels og kona Maren fikk 13 barn sammen, hvorav mange vokste opp i Prestegården.

Gårds- og tjenestefolk hadde mye å henge fingrene i på storgården. Det skulle spinnes og veves, vaskes og bakes. Og alle dyrene måtte få stell, sommer som vinter. Dagliglivet kunne være stritt, og de som var i tjeneste på gården kjente nok ofte på den store forskjellen mellom dem selv og prestefolket.

Mens Niels Hald var prest i Ringebu ble det dyrket både rug, bygg, havre, erter og poteter

Den veldige klangen fra Søsterklokkene fortsatte å lyde mellom tømmerhusene.

Fra Søsterklokkene
av Lars Mytting

Besøk Ringebu

- Ringebu Stavkirke og Prestegård ligger en knapp times kjøring nordover fra Lillehammer. Du kan også ta toget, Dovrebanen stopper på Ringebu stasjon. Herfra er det drøyt tre kilometer med drosje opp til stavkirken og prestegården.
- Åpningstider er fra juni til september. Du kan kjøpe fellesbillett.
- I Prestegården ligger en koselig kafé som serverer vaffer og hjemmebakst.

HISTORISK HAGE: Prestegardshagen er en drøm for blomsterelskere! Her finnes et vell av duftende roser, stauder, georginer, gamle hekker av syrin, mange gamle bærsorter, urtebed og en nyttehage.

MYE FINT: Kreative Døler har eget utsalg i Stor-staburet. Det er også salg av keramikk i Driftsbygningen.

FARGEGLADE BED: Stauder og fjellplanter trives godt i denne skråningen. Fremst blomstrer den varmekjære lavendelen, i fin kontrast til alt det gule.

på gården, i tillegg til bær og frukt. En kjøkkenhage var også vanlig å ha. Men tidens tann skulle prege Prestegardshagen, og i 2004 var den blitt et forferdelig villnis med brennesle og kveke. Bare noen få trær og busker sto igjen, en rabarbraplante, noen humlesorter og et par ukjente roser.

Etter en historisk restaurering med mange dugnadstimer, fremstår Prestegardshagen i dag som en drømmehage. Særlig er alle rosene tiltrekkende, de fleste historiske og velduftende. Og nydelig er det å stå her blant alle blomstene, la blikket hvile på stavkirken i det grønnkledde landskapet og høre klangen av kirkeklokkene.

TRIVELIG TUN: Det er kafé med rikelig plass både inne og ute. Kakene her er nydelige, og vaflene må være Gudbrandsdalens beste!

Kilder: ringebustavkirke.no og Lars Myttings roman Søsterklokkene, Gyldendal Norsk Forlag 2018